

Nadya Tolokonnikova

LÁZADJ!

Nadya Tolokonnikova

LÁZADJ!

A PUSSY RIOT ÚTMUTATÓJA
AKTIVISTÁKNAK

hvg könyvek

A fordítás alapja:

Nadya Tolokonnikova

Read & Riot: A Pussy Riot Guide to Activism

First published in the USA, in 2018 by HarperOne,
an Imprint of Harper Collins Publisher

Egyes szereplők nevét megváltoztattuk a személyes adatok védelme érdekében.

A 42–44. oldalon található *Pénzügyi (had)műveletek!* rész Samuel Alexander engedélyével került a könyvbe.

Copyright © Nadya Tolokonnikova, 2018

Illusztrációk © Roman Durov, 2018

Fordította: Garamvölgyi Andrea

Szerkesztette: Orosz Ildikó

Borítóterv: Yvonne Chan

Borítóadaptáció: Tabák Miklós

HVG Könyvek, Budapest, 2019

Kiadóvezető: Budaházy Árpád

Felelős szerkesztő: Haulitus Anikó

www.hvgkonyvek.hu

ISBN 978-963-304-855-9

Minden jog fenntartva. Jelen könyvet vagy annak részleteit tilos publikálni, adatrendszerben tárolni, bármely formában vagy eszközzel – elektronikus, fényképeszeti úton vagy más módon – a kiadó engedélye nélkül közölni.

Kiadja a HVG Kiadó Zrt., az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.

Felelős kiadó: Szauer Péter

Nyomdai előkészítés: Kedves László

Nyomás: Central Dabasi Nyomda Zrt.

Felelős vezető: Balizs Attila vezérigazgató

TARTALOM

BEVEZETÉS	9
Előzetes nyilatkozat	9
Mind nagyhatalom vagyunk	13
Szavak, tettek, hősök	19
1. SZABÁLY: KALÓZKODJ!	23
Szavak	24
Kalózok népköztársasága	24
Kalózkodás nemzetközi vizeken	25
Tettek	28
Nincs határ	28
Hősök	30
Diogenész	30
2. SZABÁLY: CSINÁLD MAGAD!	35
Szavak	36
A „csináld magad” eszméje	36
Műpolitika	37
Lady Szimpla: a csórók művészete	41
Tettek	44
Vesszen a szexista!	44

Hogyan alapítsunk politikai feminista punkzenekart: Az alapok	48
Hősök	49
D. A. Prigov	49
3. SZABÁLY: VEDD VISSZA A LÁZADÁS ÖRÖMÉT!	53
Szavak	54
Az életünk legyen csupa szeretet és nevetés	54
Dadaizmus	55
Tettek	58
Gyerekek, ha összefognak	59
Hősök	63
1968	63
4. SZABÁLY: HOZD A FRÁSZT A KORMÁNYRA!	71
Szavak	72
Megkérdőjelezni a status quót	72
Tettek	74
Hagyjuk a gügyögést!	74
Művészet akcióban	78
Kibaszott szexisták	79
Hősök	82
Dr. Martin Luther King	82
5. SZABÁLY: KÖVESS EL MŰVÉSZETBŰNT!	87
Szavak	88
Az ember mint politikai és művészi lény	89
Döntsd le a (negyedik) falat!	93
Ima	96
Tettek	97
A Pussy Riot templom	97
Hősök	103
A The Yes Men duó	103

6. SZABÁLY: LEPLEZD LE A HATALMASKODÁST!	107
Szavak	108
Hazudj, csalj, lopj (mindenki ezt csinálja); avagy: kicsoda Putyin és mi köze Trumphoz?	108
Alt-jobb fasiszták	113
Tettek	122
Harapd le a nyelved!	122
Foglaljuk vissza az utcát!	126
Hősök	131
Berrigan fivérek	131
 7. SZABÁLY: NE ADD FEL KÖNNYEN!	
TARTS KI! SZERVEZŐDJ!	135
Szavak	136
Minden botütés legyen kitüntetés	137
Tettek	141
A szabadság minden bűnök őse	141
Hősök	148
Emmeline Pankhurst	148
 8. SZABÁLY: SZABADULÁS A BÖRTÖNBŐL	153
Szavak	154
Börtönipari komplexum	154
Tettek	164
Börtönlázadás	165
Hősök	183
Michel Foucault	183
<i>A felszabadítás teológiája</i> – Beszélgetés Chris Hedgesszel	187
 9. SZABÁLY: TEREMTS ALTERNATÍVÁKAT!	197
Szavak	198
Maradj furcsa!	198

Hatalmat a képzeletnek!	205
Tettek	207
Alternatíva: lehet más a jogrendszer	207
Alternatíva: lehet más a média	211
Hősök	216
Alekszandra Kollontaj	216
 10. SZABÁLY: LÉGY, AMI AKARSZ!	 223
Szavak	224
Büszke boszorkány és ribanc	224
A kötelező tökéletesség réme	233
Tettek	238
Az én csajom a forradalom	238
Hősök	243
bell hooks	243
 Zárónyilatkozat:	
Remény csak a reményvesztettektől jöhet	247
Kim Gordon utószava	257
Olivia Wilde utószava	259
A szerzőről	263
Ajánlott olvasmányok lázadóknak	265
Jegyzetek	273
Név- és tárgymutató	283

BEVEZETÉS

ELŐZETES NYILATKOZAT

Tizennégy éves koromban fogtam magam, és beállítottam az egyik helyi napilap szerkesztőségébe azzal, hogy hoztam egy cikket a környezetszennyezésről és a klímaváltozásról. Közölték velem, hogy igazán helyes kislány vagyok, és nem is írok rosszul, de írjak inkább az állatkertről. A szülővárosom katasztrofális szennyezettségéről szóló cikket nem közölték. Ez van.

Azóta elég sok minden történt velem, például letartóztattak, és két évet börtönben töltöttem, de a lényeg valójában azóta is változatlan. Folyton kellemetlen kérdéseket teszek fel. Itt is, ott is – mindenütt.

Ezek a kérdések – ha választ nem is mindig találtam rájuk – állandó cselekvésre sarkalltak. Szerintem egész életemben valami akcióra készültem. A közterek visszafoglalása és a politikai tiltakozás is régre, egészen 2007-ig nyúlik vissza, amikor én és a barátaim még csak tizenhét-tizennyolc éves kamaszok voltunk, akiket ki lehetett nevetni. A Pussy Riot 2011 októberében alakult meg, de akkor már öt éve komoly kutatásokat folytattunk az aktivizmus témakörében, öt éve tanultunk zsaruk elől meglógni, pénz nélkül alkotni, kerítéseken átmászni, Molotov-koktélt keverni.

(!)

Pár nappal a születésem után leomlott a berlini fal. Akkoriban az emberek joggal hitték, hogy ezzel véget ért a hidegháború, és mostantól békében élünk mindörökké. Hmm... ehhez képest azóta a társadalmi egyenlőtlenségek sosem látott mértékben megnőttek, az oligarchák átvették az uralmat a világ felett, a közoktatást és az egészségügyet súlyos válság fenyegeti, és közben a fejünk felett lebeg a pusztító környezeti katasztrófa réme.

Az emberek szerte a világon mély megdöbbenéssel fogadták, amikor Trump megnyerte az amerikai elnökválasztást. **Ezzel ugyanis 2016. november 8-án végleg felbomlott az a társadalmi szerződés, az a paradigma, mely szerint kényelmesen élhetjük az életünket anélkül, hogy bepiszkolnánk a kezünket a politikával;** hogy elég négyévente egyszer szavazni (vagy nem szavazni: hisz mi *felette* állunk a politikának), és a szabadságjogaink ezzel biztosítottak. E hitünket aznap darabokra tépte a történelem. Egészen addig hittük, hogy az intézményeink célja, hogy védelmezzenek bennünket és gondoskodjanak rólunk, és nem kell azzal foglalkoznunk, hogy *megvédjük ezeket az intézményeket* a korrupciótól, a lobbistáktól, a monopóliumoktól, a személyes adatainkra vadászó nagyvállalatoktól és kormányoktól. Egészen addig kiszerveztük a politikai harcot, ahogy az olcsó munkát és a háborúkat is.

Az aktuális rendszerek nem képesek válaszokat adni a polgáraiknak, ezért az emberek most a politika fősodrán kívül keresgélnek megoldásokat. Mert elégedetlenek, és elégedetlenségüket kihasználják a jobboldali, bevándorlásellenes, nacionalista, opportunisták, korrupt, cinikus politikai szereplők. Ugyanazok, akik segítettek felépíteni és fenntartani mindazt, amiben élünk, most megváltást kínálnak. Ők így játszanak. Ez ugyanaz a stratégia, mint amikor megvonják a finanszírozást egy olyan programtól vagy államigazgatási szervtől, amelytől meg akarnak szabadulni, majd a pénztelenségből fakadó eredménytelenséget lobogtatják

bizonyítékként, mondván, a napnál is világosabb, hogy ezt itt fel kell számolni.

Ha a nacionalista agresszió, a határok lezárása, a kivételezés bármely formája hatékony lenne, Észak-Korea lenne a világ leggazdagabb országa. Ezek a módszerek soha sehol nem váltak be igazán, mégis újra és újra „megkajáljuk” azokat. Így kaptuk a nyakunkba Trumpot, a Brexitet, Le Pent, Orbánt és a többit. Oroszországban Putyin elnök is ebből a kottából játszik: messze-menőig kihasználja az 1990-es években ránk szakadt gazdasági sokk, a machiavellista privatizáció és a dereguláció miatt elszegényedett oroszok dühét és fájdalmát.

Igaz, nem vagyok sem elnök, sem képviselő; nincs sem vagyonom, sem hatalmam. De van hangom, és azt arra használom, hogy szerényen megjegyezzem: visszatekintve a 20. századra, a nacionalizmus és excepcionalizmus hátborzongató.

Ma minden eddiginél nagyobb szükség van arra, hogy visszavegyük a hatalmat azoktól a politikusoktól, oligarcháktól és érdekeltségi köreiktől, akik ilyen helyzetbe hoztak minket. Ideje, hogy változtassunk, és ne viselkedjünk úgy, mint akik *bizonyosan* minden más fajt túlélnek a földön.

A jövő sosem kecsegtetett azzal, hogy fényes, fejlődőképes, vagy bármi hasonló. A helyzet lehet még ennél is rosszabb. Ahogy azt a saját hazámban tapasztalom már 2012 óta – azóta, hogy a Pussy Riot rács mögé került, és Putyint harmadszor is elnökké választották.

Kétségtelen, hogy óriási szerencsénk volt, amiért a Pussy Riotnak akkor sem fordítottak hátat, akkor sem felejtették el, amikor a börtön vastag falai útját állták a hangjának.

A letartóztatásunk után minden egyes kihallgatótiszt azt javasolta, hogy (a) adjuk fel, (b) hallgassunk vagy (c) ismerjük be, hogy valójában imádjuk Vlagyimir Putyint. „Senkit sem érdekel, mi lesz veletek, itt fogtok megdöglenni a börtönben, és a világ még csak nem is tud majd róla. Ne legyetek hülyék, mondjátok, hogy szeretitek Putyint!” Mi mégis kitartóan ismételtettük, hogy ki nem állhatjuk. És makacsságunkat rengetegen támogatták.

Nemegyszer büntudatot érzek, amiért a Pussy Riot olyan sok támogatást kapott. *Túl sokat is.* Rengeteg politikai fogoly van Oroszországban, és a helyzet sajnos egyre romlik. Az esetük messze nem kap annyi figyelmet, amennyit megérdemelnének. Szomorú, de a közvélemény szerint normális, ha egy politikai aktivistát börtönbüntetésre ítélnék. **Amikor nem múlik el nap ilyen rémtettek nélkül, az emberek egy idő után már nem is reagálnak az efféle hírekre.** És győz az apátia meg a közöny.

A szenvedéseim, a kudarcaim nem adnak rá okot, hogy felhagyjak az aktivizmussal. Ugyanis a társadalmi és politikai változások nem lineáris sorrendben következnek be: néha a legkisebb eredményért is évekig kell dolgozni, máskor egy pillanat alatt is a feje tetejére lehet állítani a világot. Sosem tudni előre. Az előremutató változások híve vagyok, ezért küzdök kitartóan, a magam szerény módján.

MIND NAGYHATALOM VAGYUNK

Az Egyesült Államokban manapság sokat beszélnek Oroszországról – de azt nem sokan tudják, hogy valójában milyen is Oroszország, hogyan fest, milyen érzés ott élni. Nem sejtik, mi a különbség a csodás, kreatív és elszánt emberekkel teli, veszélyesen gyönyörű ország és annak kleptokratikus kormánya között. Sokan kíváncsiak rá, milyen itt – milyen egy szinte teljhatalmú, nőgyűlölő, tekintélyelvű férfi uralma alatt élni. Nos, én bepillantást tudok nyújtani ebbe a világba.

Az orosz–amerikai kapcsolat igencsak faramuci. Én viszont valami fura, már-már mazochista módon élvezem azt az utat, amit ennek a két birodalomnak az árnyékában járok be. Életem valahol e két, óriási imperialista gépezet között csillan fel a történelem horizontján.

Engem nem érdekelnek az államhatárok (bár a határokat én nagyon is érdeklém). Tudom, hogy a valódi hatalom azoknak az embereknek a nyitott, társadalmi, nemzetközi egyesülésében rejlik, akiknek fontosabb embertársaik élete, mint a pénz vagy a rang.

Nem csupán egyének vagyunk, akik egymástól elszigetelten, a tévés híradásoktól megrémülve, senkiben sem bízva bújnak otthonuk és mobiljuk tűzfalai mögé, és onnan fröcsögik dühüket és haragjukat önmagukra és másokra. Nem olyan világban aka-

runk élni, ahol mindenki eladó, és semmi sem szolgálja a közjót. Megvetjük a cinizmust, és készek vagyunk felvenni a kesztyűt. Ráadásul nemcsak ellenállók, hanem proaktívak is vagyunk. Itt és most végre az értékrendünk szerint élünk.

Amikor azt próbálom elmagyarázni, hogy a világpolitikát holisztikusabban, egészében kell vizsgálni, amikor arról beszélek, hogy szerintem az egyes nemzetek tervei és jóléte helyett a teljes bolygó jövőjével kell foglalkozni, a mondandóm sokak számára óhatatlanul naivnak és utópisztikusnak tűnik. Egy ideig azt hittem, azért, mert szegényes a kommunikációs eszköztáram, és valóban lehet, hogy ez is közrejátszott. De az, hogy szavaim süket fülekre találnak, valami komolyabb dolgot is jelez. **Nincs és soha nem is létezett az a nyelvezet, amellyel a Földnek mint komplett rendszernek a jóllétéről beszélhetnénk.** Az embereket az alapján azonosítjuk be, honnan származnak, miközben az soha fel sem merül, hogy mind ugyanannak az emberi fajnak a tagjai vagyunk, és ekként kellene meghatároznunk magunkat.

Túléltek a kubai rakétaválságot és még sok egyebet, most mégis önként és dalolva térünk vissza a régi, hidegháborús paradigmához. Az atomtudósokból álló amerikai tudományos társaság a *The Bulletin of the Atomic Scientists* (Atomtudósok Hivatalos Közlönye) című jelentésében évente közzéteszi a globális klímakatasztrófa bekövetkezésének „idejét” – eszerint a végítélet órája (a *Doomsday Clock*) jelenleg két és fél perccel éjfél előtt áll. A globális fenyegetés még soha nem volt ilyen súlyos azóta, hogy az 1980-as években az Egyesült Államok meghirdette a csillagháborús tervet. Most mindenki nagyon boldog, hogy végre *megint* van egy külső ellenség, amely minden rosszáért okolható.

Amikor két ember régóta veszekszik egymással, idővel elkezdnek egymásra hasonlítani. Az egyik a másik tükörképe lesz, és fennáll a lehetőség, hogy előbb-utóbb meg sem lehet különböztetni őket egymástól. Egymást másolják – és ennek sosincs vége. Ez pozitív is lehet, ha az ellenfél kiváló kvalitásokkal bír, de két nagyhatalom kapcsolatában a végeredmény általában igen rút.

Putyin, amikor megint valami szemét törvényt készül lenyomni az oroszok torkán, mindig az Egyesült Államokra hivatkozik. Amikor az orosz rendőrök engedélyt kapnak, hogy a tüntetőkkel szemben erőszakot alkalmazzanak, azt mondják: „Mit panaszkodtok? Nézzétek, mi folyik Amerikában! Ott egy ilyen akcióért ki is nyírnának a zsaruk.” Amikor az orosz börtönök megreformálásáért kampányolok, és azt mondom, hogy egyetlen embert sem lenne szabad megkínozni és megfosztani a gyógyszereitől, az orosz hivatalnokok azt felelik: „Nézd meg, mi megy Guantánamóban! Az még rosszabb!” Putyin, amikor katonai-ipari komplexumokba önti a pénzt ahelyett, hogy a széthulló infrastruktúrát fejlesztené, csak annyit mond: „Nézzétek, NATO! Nézzétek, drónok! Nézzétek, bombák Irakban!”

Ez mind igaz. Rettenetesen igaz. De kérdem én, ki és mikor döntött úgy, hogy a legrosszabb dolgokat kell másolni?

Amikor a kormányom verőlegényeket küld rám, akik jól helybenhagynak, meg maró, zöld gyógyszert öntenek a szemembe, azt vágják a fejemhez, hogy (a) oroszellenes kurva vagyok, (b) a céloom Oroszország elpusztítása, (c) Hillary Clinton pénz, (d) menjek vissza Amerikába. Aki meg Amerikában száll szembe a hatalommal és próbálja cáfolni a hivatalos narratívát, azt meg Amerika-ellenesnek bélyegzik. Ahogy Noam Chomsky mondja (és ő aztán *tudja*, miről beszél): „Az megy, mint a Szovjetunióban, ahol a legfőbb bűnnek a szovjetellenesség számított. [...] Tudomásom szerint az Egyesült Államok az egyetlen olyan szabad ország, ahol létezik ilyen fogalom [...] »amerikanizmus«, »anti-amerikanizmus« és »amerikaellenesség« [...],

ezek a fogalmak szorosan összekapcsolódnak a »harmóniával«, és azzal a gondolattal, hogy meg kell szabadulni a »kívül-állóktól«.¹

Komor előadás ez, amit elnézve az ember azt hihetné, hogy a politika unalmas, haszontalan, és felesleges foglalkozni vele, hiszen úgysem tudunk változtatni semmin. Ezzel szemben azt mondom, igenis ki lehet takarítani a politikai arénát. **Csak a hétköznapi emberek nyelvén kell beszélni.** Egyszerűen. Kell egészségügy, oktatás, hozzáférés a cenzúrázatlan információkhoz. Az erőforrások ne drónokra, interkontinentális ballisztikus rakétákra meg mindenre és mindenkire kiterjedő hírszerző hálózatokra menjenek el. A munkások kapjanak tisztességes bért; nem rabszolgák vagyunk. Ezek alapjogok, nem előjogok. Mindez valóság lehetne – és változtatni sokkal könnyebb, mint hinnénk; mint ahogy azt elhítetik velünk.

Putyin még hatalmon van, de nem azért, mert mindenki szeretné, ahogyan kormányoz. Tisztában vagyunk vele, hogy az ország egyre szegényebb, miközben ő és a sleppje egyre csak gazdagszik. *De* (mert mindig van egy „de”) mit lépünk erre mi? Te meg én? Nekünk nincs hatalmunkban változtatni bármin. Mondják ezt ők.

Ha már mindenképp meg kell neveznem egy ellenséget, azt mondom: legnagyobb ellenségünk a közöny. Fantasztikus eredményeket érhetnénk el, ha nem kötne minket gúzsba a gondolat, hogy semmin sem lehet változtatni.

Nem bízunk már abban, hogy az intézmények jobban is működhetnek, és hogy *ezért mi is tehetünk*. Az emberek nem hiszik el, hogy óriási *hatalom van a kezünkben*, csak valamilyen oknál fogva nem élünk vele.

(!)

Václav Havel, a másként gondolkodó, a művész, az író, aki politikai nézetei miatt öt évet töltött egy szovjet fogolytáborban, a Szovjetunió összeomlása után Csehszlovákia elnöke lett. Írt egy briliáns és rendkívül inspiráló művet, a címe: *A kiszolgáltatottak hatalma (Moc bezmocných)*.² Ezzel az írással szinte a csodával határos módon kerültem kapcsolatba.

Miután két év szabadságvesztésre ítélték, elszállítottak az egyik legkeményebb orosz munkatáborba, Mordvinföldre. Négy hete végeztem a borzalmas kényszerszermunkát (és a büntetésemből ekkor még hátravolt több mint másfél év), de ennyi is elég volt, hogy elveszítsem minden életkedvemet, és apátiába süppedjek. Megtörtem. Az állandó zaklatások, traumák és a pszichológiai nyomás hatására engedelmessé váltam. Azt gondoltam, mégis hogyan szállhatnék szembe ezzel a totalitárius gépezettel így, hogy teljesen elszigeteltek minden barátomtól és bajtársamtól, itt állok reménytelenül egyedül, és esélyem sincs, hogy egyhamar kikerüljek. A börtön vezetőinek a kezében vagyok, akiket soha senki nem von felelősségre, ha a foglyok megsérülnek vagy meghalnak. Mi itt mind, a szó legszorosabb értelmében véve, a tulajdonuk vagyunk, az ő néma, élettelen rabszolgáik, akiket használat után eldobnak; alvajáró árnyak csupán, egykori emberi mivoltunk maradványai.

De én szerencsés nő vagyok.

Ráleltem *A kiszolgáltatottak hatalmára*, és a börtönőrök elől rejtegetve sikerült is elolvasnom. Örömkönnyeket hullattam, és a könnyek visszaadták az önbizalmamat. Addig nem törünk meg, amíg nem engedjük magunknak, hogy megtörjünk. A könnyek visszaadták a bátorságomat.

Havel ezt írja:

„A poszttotalitárius rendszer lényege ugyanis, hogy mindenkit bevon a hatalmi gépezet működésébe, de sohasem azért, hogy az egyén személyisége ekként kiteljesedjék, hanem hogy az egyén lemondjon róla

a »rendszer önazonosság-tudatának« javára, azaz, hogy fenntartója legyen a rendszer általános »önmozgásának«, öncélúságának kiszolgálója; [...]

Sőt még ez sem elég: hogy cinkossága természetessé váljon, hogy azonosuljon vele, mint természetes és elkerülhetetlen állapottal, s hogy végül – a maga nevében – az esetleges kívül maradást elvesse mint rendhagyó magatartást, arcátlanságot, mint a személye ellen irányuló támadást, mint ama bizonyos »társadalomból való kivonulást«. A poszttotalitárius rendszer ily módon valamennyi »alattvalóját« – befogva őket a maga »hatalmi szekerébe« – a kölcsönös önkénynek, a társadalom már említett »öntotalitásának« eszközévé teszi.”³

A szavaknak hatalmuk van: Havel írása rendkívül jelentős hatást gyakorolt Kelet-Európára. Zbigniew Bujak, a lengyel Szolidaritás aktivistája ezt mondta:

Ez az írás eljutott hozzánk is az Ursus gyárba. Méghozzá 1979-ben, épp mikor elértünk egy olyan pontra, hogy azt éreztük, mindennek vége. A munkásvédelmi bizottság, a KOR (Komitet Obrony Robotników) megalakulása minket is inspirált. Beszédeket tartottunk a műhelyben, beszélgettünk az emberekkel, gyűlésekre jártunk, próbáltuk elmondani az igazságot a gyárról, az országról, a politikáról. Aztán egy idő után az emberek elkezdtek bolondnak nézni. Nem értették, miért csináljuk ezt az egészet, miért vállalunk ekkora kockázatot. És mivel mi sem láttuk ennek semmilyen közvetlen, kézzelfogható eredményét, elkezdtünk kételkedni a célunkban. Felmerült, hogy talán más módszereket, más megoldásokat kellene keresnünk.

Aztán a kezünkbe került Havel írása. És végre ott állt fehéren-feketén az elméleti alapja mindannak, amit addig tettünk. Ez tartotta bennünk a lelket; nem adtuk fel, és egy évvel később – 1980 augusztusában – világossá vált, hogy a pártapparátus és a cégvezetés is fél tőlünk. Számításba kellett venniük bennünket.

Amikor a tettek eredménytelenek, szavakban keresünk inspirációt. Ezt is fel kell tehát venni a listára: Önbizalmat feltekerni! *Van hatalmad!* Együtt, közösségbe vagy mozgalomba szerveződve csodákra lehetünk (és leszünk) képesek.

SZAVAK, TETTEK, HŐSÖK

Az alábbiakban jöjjön néhány szabály, módszer és stratégia, amelyeket én magam hasznosnak találtam életem során. Azt javaslom, mindenki fedezze fel a maga útját, és remélem, hogy olvasóim azért találnak valami érdekeset abban, ahogyan én ráleltem a sajátomra.

Hiszek az elmélet és a gyakorlat – a szavak és a tettek – egységében. Kezdetben volt az ige, de azt – mint tudjuk – hamarosan tettek követték. Ez az én életemre is igaz. Ezért írok arról, ami inspirál, elszomorít vagy feldühít. Cselekszem is, a hitvallásomnak megfelelően. Az egyenlet két oldala – szó és tett – egymást erősíti, táplálja, egyik a másikról tanúskodik.

Következésképp a könyvben szereplő szabályok az alábbiak szerint épülnek fel:

1. Szavak
2. Tettek
3. Hősök

Figyelem! Itt-ott felbukkanhatnak **varázsdobozok** is.

A varázslat, a boszorkányság és a csodák nem hiányozhatnak az igazságért folytatott harc fegyvertárából. A nagyobb népi mozgalmak – akárcsak maga az univerzum – nem az egyszerű, lineáris logika mentén működnek. (Én adok neked egy dollárt, te adsz nekem egy darab igazságot.) Ha ezt megértjük és elfogadjuk, máris

nyitottabbak leszünk, és visszaszerzünk valamit abból a gyermeki naivitásból, amellyel valaha úgy rácsodálkoztunk mindenre, és akkor majd újra el tud varázsolni a világ, és hálásak leszünk minden élményért. Még a börtönbüntetésért is. A társadalmi mozgalmak nemlineáris logikája megkívánja az aktivistáktól, hogy figyelmes, érzékeny, hálás és nyitott gondolkodású teremtmények legyenek. Elvégre ők mind kalózok és boszorkányok, akik hisznek a varázslatban.

